

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-167>

УДК 657.471.12:658

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

ORGANIZATION OF ACCOUNTING AND CONTROL OF FINANCIAL RESULTS AS A COMPONENT OF THE ENTERPRISE MANAGEMENT SYSTEM

Василюк Марія Михайлівна

доктор економічних наук, професор,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7372-4382>

Кузьмін Тетяна Леонідівна

доктор філософії,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4601-1226>

Дмитрів Мар'яна Володимирівна

здобувач ОР магістр,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6857-1258>

Vasylyuk Mariya, Kuzmin Tetiana, Dmytriv Maryana
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Стаття направлена на дослідження особливостей організації обліку та контролю фінансових результатів як одного із ключових елементів системи управління підприємством. Актуальність теми полягає в тому, що в статті досліджено комплекс теоретико-організаційних аспектів формування результатів діяльності підприємств. Особлива увага приділена функціям обліку та контролю фінансових результатів підприємства, оскільки вони є ключовими інструментами для забезпечення достовірності фінансової інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Завдяки ефективній організації обліку і контролю можна своєчасно виявляти відхилення від запланованих показників, оцінювати рентабельність діяльності, а також формувати стратегії, спрямовані на підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства. У статті проаналізовано сутність поняття фінансові результати та зазначено, що фінансові результати представляють собою комплекс фінансових показників, які відображають ефективність господарської діяльності підприємства за певний період. У статті виокремлено теоретичні аспекти ролі і місця обліку і контролю фінансових результатів у системі управління підприємством, зокрема, розглянуто їх значення для підвищення ефективності управлінських процесів, забезпечення фінансової прозорості та досягнення ключових цілей підприємства.

Ключові слова: організація обліку та контролю, фінансові результати, система управління, підприємство.

The article is aimed at examining the features of accounting and control of financial results as one of the key elements of the enterprise management system. The relevance of the topic lies in the fact that the article explores a comprehensive set of theoretical and organizational aspects of the formation of business results for enterprises. Special attention is given to the functions of accounting and control of financial results, as these are key tools for ensuring the reliability of financial information needed for making informed management decisions. Effective organization of accounting and control allows for the timely identification of deviations from planned indicators, evaluating the profitability of operations, and developing strategies aimed at improving financial stability and competitiveness of the enterprise. The purpose of the article is to explore theoretical approaches to accounting and control of financial results, as well as to define their role and place in the enterprise management system. The primary objective is to ensure the effective use of the obtained information to improve the management of financial results. The article analyzes the essence of the concept of financial results and states that financial results

represent a set of financial indicators that reflect the effectiveness of the enterprise's economic activities over a certain period. These results include revenues, expenses, profit, loss, and other financial indicators that allow for a complete picture of the financial condition and success of the enterprise. It is noted that effective accounting of financial results enables not only tracking profitability and costs but also analyzing financial indicators, which in turn contributes to resource optimization and improving the enterprise's competitiveness. The main functions of accounting and control of financial results are defined as accounting, analytical, control, and informational functions. The article highlights the theoretical aspects of the role and place of accounting and control of financial results within the enterprise management system, particularly discussing their significance for improving management processes, ensuring financial transparency, and achieving the key objectives of the enterprise.

Keywords: organization of accounting and control, financial results, management system, enterprise.

Постановка проблеми. У сучасному бізнес-середовищі ефективне управління фінансовими результатами підприємства є ключовим фактором для досягнення стійкості та конкурентоспроможності. Традиційні підходи до обліку та контролю фінансових результатів часто виявляються недостатніми для адекватної оцінки реального стану справ та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. З огляду на швидкі зміни у зовнішньому середовищі, підприємства зустрічаються із численними викликами, які вимагають нових теоретичних та практичних аспектів до обліку.

Актуальність дослідження проблеми полягає в необхідності визначення сучасних аспектів ролі і місця обліку та контролю фінансових результатів у системі управління підприємством. Відсутність єдиних основ до визначення теоретичних засад фінансових результатів може призводити до спотворення інформації, що використовуються для прийняття управлінських рішень, і, як наслідок, до фінансових втрат.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання теоретичних підходів до обліку і контролю фінансових результатів в системі управління підприємством досліджувало багато вчених, а саме: Бутинець Ф. Ф. [1], Вознюк Г. Л. та Загородній А. Г. [2], Кучеренко Т. Є. [3], Мочерний С. В. [4] та ін. Так, Бутинець Ф. Ф. у своїх працях зазначає, що фінансові результати являють собою порівняння доходів і витрат підприємства, як відображено у фінансовому звіті, визначає прибуток або збиток організації [1, с. 95].

Загородній А. Г. та Вознюк Г. Л. стверджують, що фінансові результати діяльності – це виявлення різниці між отриманими доходами та здійсненими витратами підприємства або його окремого підрозділу за конкретний період часу [2, с. 337]. Така різниця відображає зміну вартості власного капіталу підприємства внаслідок його операційної діяльності за звітний період.

Кучеренко Т. Є. зазначає, що фінансові результати становлять приріст чи зменшення вартості власного капіталу підприємства, яке виникає внаслідок його підприємницької діяльності протягом конкретного звітного періоду [3, с. 17].

На думку Мочерного С. В., фінансові результати являють грошову форму підсумків господарської діяльності організації або її підрозділів, виражена в прибутках або збитках [4, с. 31]. Проте у наукових дослідженнях, зазвичай, вивчаються питання, пов'язані із визначенням сутності фінансових результатів питання, в той час як роль та місце фінансових результатів в системі управління підприємством залишається поза увагою дослідників. Оцінка опублікованих праць демонструє, що дане питання є недостатньо дослідженими як в науковому, так і в практичному аспектах, що вимагає їх подальшого вдосконалення.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні серед науковців та практиків немає єдиного підходу щодо організації обліку та контролю фінансових результатів на підприємствах. Існує потреба в комплексному підході до формування системи обліку, яка зможе ефективно забезпечити контроль фінансових результатів, сприяючи прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження теоретичних підходів до обліку та контролю фінансових результатів, а також визначення їх місця та ролі у системі управління підприємством.

Виклад основного матеріалу дослідження. Облік і контроль фінансових результатів займають ключову позицію в системі управління підприємством, оскільки саме ці процеси забезпечують формування точних даних, необхідних для прийняття стратегічних та оперативних рішень. У сучасних умовах, коли бізнес-середовище характеризується високою динамічністю та невизначеністю, важливість своєчасного та достовір-

ного обліку фінансових результатів не можна переоцінити.

Фінансові результати представляють собою комплекс фінансових показників, які відображають ефективність господарської діяльності підприємства за певний період. Ці результати охоплюють доходи, витрати, прибуток, збиток та інші фінансові показники, що дають змогу отримати повну картину фінансового стану і успішності підприємства.

Ефективний облік фінансових результатів дозволяє не лише відстежувати прибутковість і витрати, але й аналізувати фінансові показники, що, в свою чергу, сприяє оптимізації ресурсів та підвищенню конкурентоспроможності підприємства. Контроль за фінансовими результатами, з іншого боку, забезпечує моніторинг виконання фінансових планів і бюджету, виявлення відхилень і вжиття коригуючих заходів [5]. У зв'язку з цим, на рис. 1 представлено основні функції, які виконують облік і контроль фінансових результатів підприємства в рамках системи управління.

Облікова функція фінансових результатів підприємства полягає у систематичному документуванні і відображенні всіх господарських операцій, що впливають на фінансові показники. Це включає в себе реєстрацію доходів і витрат, а також інших елементів, які формують фінансовий результат. Завдяки обліковій функції забезпечується точність та своєчасність інформації, що дозволяє керівництву мати чітке уявлення про фінансовий стан підприємства на будь-який момент часу.

Аналітична функція фінансових результатів забезпечує глибокий аналіз отриманих даних,

що дозволяє виявити тренди, закономірності та фактори, які впливають на прибутковість підприємства. За допомогою різноманітних аналітичних методів та інструментів, таких як горизонтальний та вертикальний аналіз, підприємство може оцінити ефективність своєї діяльності, виявити слабкі місця та можливості для поліпшення фінансових результатів. Це дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення для оптимізації бізнес-процесів.

Контрольна функція фінансових результатів має на меті перевірку відповідності фактичних показників запланованим або нормативним значенням. Це включає в себе моніторинг виконання бюджетів, аналіз відхилень та вжиття заходів для їх коригування. Завдяки контрольній функції забезпечується не лише дотримання фінансової дисципліни, але й підвищення загальної ефективності управління підприємством, що є критично важливим для досягнення стратегічних цілей.

Інформаційна функція фінансових результатів передбачає формування і надання своєчасної та достовірної інформації для різних зацікавлених сторін, включаючи керівництво, акціонерів, кредиторів та регуляторні органи. Це забезпечує прозорість фінансової звітності і сприяє прийняттю обґрунтованих рішень на всіх рівнях управління. Інформаційна функція також включає в себе підготовку різноманітних звітів і аналітичних матеріалів, які допомагають у стратегічному плануванні та оцінці ризиків.

Звідси випливає, що облік і контроль фінансових результатів є ключовими елементами в системі управління підприємством, адже вони

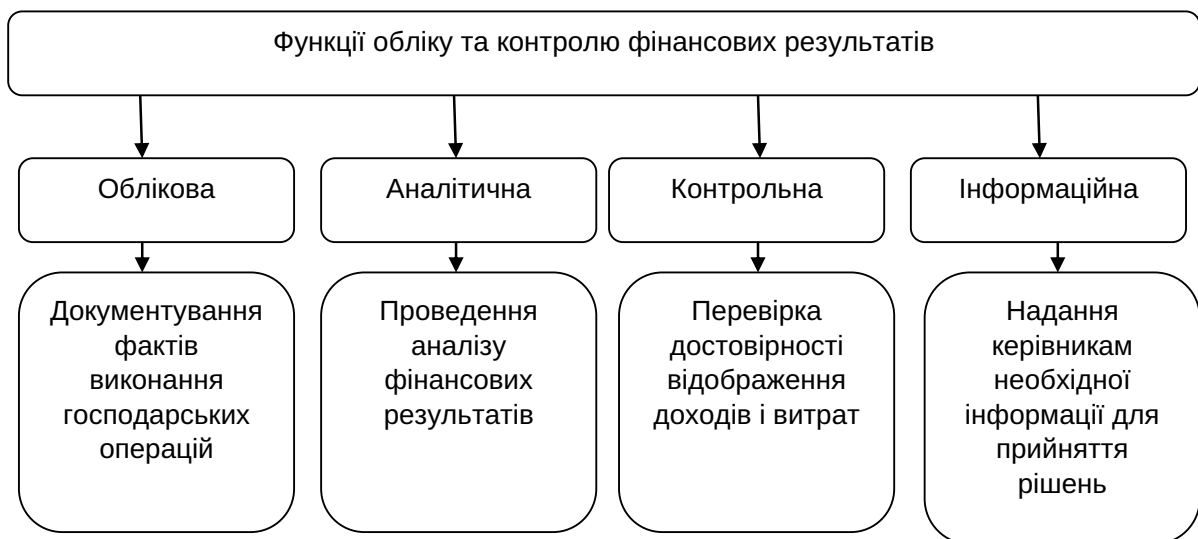

Рис. 1. Функції обліку та контролю фінансових результатів підприємства

Джерело: самостійна розробка авторів

надають важливу інформацію для ухвалення стратегічних та оперативних рішень. Ця інформація дозволяє керівництву оперативно реагувати на зміни в ринковому середовищі, оцінювати ефективність використання ресурсів та планувати майбутні фінансові результати. Завдяки систематичному збору та аналізу даних про доходи і витрати, підприємство може своєчасно виявляти проблемні області, оптимізувати витрати та знаходити нові можливості для зростання [6, с. 181]. У сучасних умовах, коли конкуренція зростає, а вимоги до прозорості фінансової діяльності посилюються, належна організація обліку і контролю фінансових результатів стає запорукою стабільного розвитку і успіху підприємства.

Основні теоретичні аспекти ролі і місця обліку і контролю фінансових результатів у системі управління підприємством наведено на рис. 2.

Облік і контроль фінансових результатів є важливими основами для формування стратегічних рішень на підприємстві. Вони надають детальну інформацію про фінансові показники, що дозволяє керівництву оцінити ефективність виконання стратегічних планів і коригувати їх у разі потреби. Завдяки аналізу фінансових результатів, підприємство може визначити сильні та слабкі сторони своєї діяльності, що допомагає у виборі оптимальних напрямів для подальшого розвитку.

Крім того, дані обліку дозволяють прогнозувати майбутні фінансові результати, що є критично важливим для стратегічного планування. Керівники можуть спиратися на історичні дані, щоб оцінити ймовірність досягнення поставлених цілей, а також виявити можливі ризики, пов'язані з реалізацією стратегії. Таким чином, облік і контроль фінансових результатів стають не лише інструментом аналізу минулого, але й засобом формування майбутнього підприємства.

Облік і контроль фінансових результатів також виконують роль важливих засобів оперативного управління. Вони забезпечують своєчасне відстеження фінансових показників, що дозволяє керівникам швидко реагувати на зміни в діяльності підприємства. Зокрема, регулярний моніторинг витрат і доходів сприяє оперативному виявленню відхилень від планових показників, що дає змогу вжити коригувальні заходи для підтримки фінансової стабільності.

Оперативне управління неможливе без наявності актуальної інформації про фінансові результати, що дозволяє керівникам приймати зважені рішення в умовах невизначеності. Завдяки чіткій системі обліку, підприємство може оптимізувати робочі процеси, покращувати використання ресурсів і забезпечувати фінансову ефективність у щоденній діяльності. Це сприяє досягненню корот-

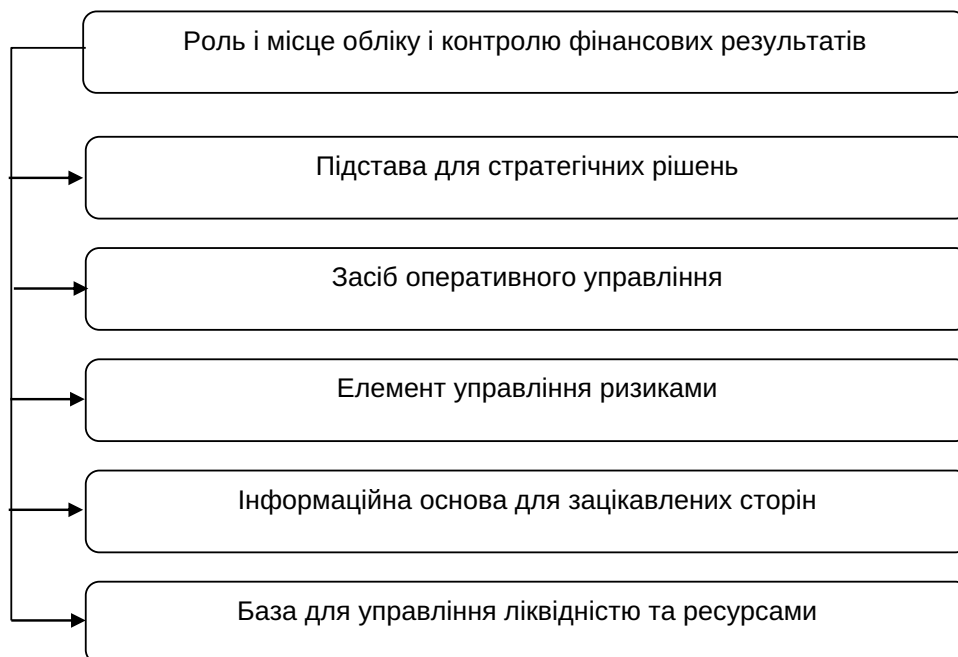

Рис. 2. Головна роль і місце обліку і контролю фінансових результатів в системі управління підприємством

Джерело: самостійна розробка авторів

кострокових цілей та забезпечує стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Облік і контроль фінансових результатів також відіграють важливу роль у управлінні ризиками підприємства. Вони дозволяють ідентифікувати, аналізувати та оцінювати фінансові ризики, що виникають внаслідок змін у зовнішньому середовищі або внутрішніх процесах. Зібрана інформація служить основою для розробки стратегій управління ризиками, що включають запобіжні заходи та коригуючі дії.

Крім того, завдяки систематичному моніторингу фінансових результатів підприємство може своєчасно реагувати на негативні зміни, що можуть загрожувати його стабільності. Це дозволяє не лише знизити потенційні втрати, але й виявити нові можливості для зростання, адаптуючи стратегії до нових умов. Таким чином, облік і контроль фінансових результатів стають важливими елементами в системі управління ризиками, що сприяє забезпеченню довгострокової фінансової стійкості.

Облік і контроль фінансових результатів є інформаційною основою для різних зацікавлених сторін, включаючи інвесторів, кредиторів та регуляторні органи. Чітка та прозора фінансова звітність формує довіру з боку зовнішніх користувачів, що є важливим для залучення інвестицій і отримання кредитів. Зацікавлені сторони можуть оцінювати фінансову стабільність і ефективність підприємства, спираючись на дані обліку і контролю.

Ця інформація також дозволяє зацікавленим сторонам здійснювати порівняльний аналіз з іншими підприємствами в галузі, оцінювати конкурентоспроможність та виявляти перспективи для співпраці. Таким чином, облік і контроль фінансових результатів виконують роль важливого інструмента комунікації між підприємством і його зовнішнім середовищем, сприяючи створенню сприятливих умов для розвитку бізнесу.

Облік і контроль фінансових результатів служать основою для ефективного управління ліквідністю та ресурсами підприємства. Збір і аналіз фінансової інформації дозволяють керівникам оцінювати здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно та в повному обсязі. Це є особливо

важливим у контексті підтримки фінансової стабільності та уникнення кризових ситуацій.

Крім того, контроль за фінансовими результатами допомагає оптимізувати використання ресурсів, що, в свою чергу, впливає на підвищення ліквідності. Завдяки регулярному моніторингу витрат і доходів підприємство може вчасно виявляти можливості для зниження витрат та підвищення доходів, що є ключовими факторами для забезпечення фінансового здоров'я підприємства. Таким чином, облік і контроль фінансових результатів виступають важливими інструментами в управлінні ліквідністю та ресурсами, що сприяє ефективному функціонуванню підприємства в цілому.

Таким чином, Облік і контроль фінансових результатів відіграють важливу роль у плануванні та управлінні ліквідністю. Аналіз фінансових даних дозволяє ефективно управляти грошовими потоками, забезпечуючи достатній рівень ліквідності для проведення операцій і виконання фінансових зобов'язань. Контроль за ресурсами допомагає запобігти нестачі фінансових засобів і оперативно реагувати на можливі труднощі в управлінні оборотними активами.

Висновки. Досліджуючи теоретичні підходи обліку і контролю фінансових результатів, ідентифіковано основних п'ять аспектів, які виокремлюють значення обліку і контролю фінансових результатів у всебічному управлінні підприємством, що сприяє ефективному використанню ресурсів, ухваленню стратегічних рішень та забезпеченню стабільності в змінному бізнес-середовищі. Інтегрований підхід забезпечує комплексну картину фінансового стану, яка стає основою для стратегічних рішень і оптимізації управління ресурсами. Така стратегія дозволяє підприємству швидко адаптуватися до змін у бізнес-середовищі, підвищуючи його здатність реагувати і забезпечуючи стабільність в умовах різноманітності ринкових умов.

Вдосконалення аналітичних процедур обліку, розробка ефективних методів реалізації фінансових результатів, а також створення конкретних методичних рішень є важливими аспектами. Це стане основою для подальших наукових досліджень у галузі обліку і контролю фінансових результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутинець Ф. Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир : Рута, 2001. 672 с.
2. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник: навчальний посібник. Київ : Знання, 2010. 1072 с.

3. Кучеренко Т. Є. Облікова політика фінансової звітності в національних стандартах. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2009. № 9. С. 16–25.
4. Мочерний С. В. Короткий курс економічної теорії: навч. посіб. Тернопіль : Екон. думка, 2000. 324 с.
5. Майдуда Г. С. Місце і роль бухгалтерського обліку у формуванні інформації для управління фінансовими ресурсами на відтворення основних засобів. *Ефективна економіка*. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4402> (дата звернення: 14.09.2024).
6. Баланюк І. Ф., Шеленко Д. І., Іванюк Т. Л., Жовнір І. В., Банашкевич Т. П. Формування обліку фінансових результатів у підприємствах. *Вісник Прикарпатського університету*. Економіка. 2019. Вип. XIV. С. 179–186.

REFERENCES:

1. Butynets F. F. (2001) *Bukhhalters'kyi finansovyi oblik* [Financial accounting]: Pidruchnyk. Zhytomyr: Ruta, 672 p.
2. Zahorodnii A. H., Vozniuk H. L. (2010) *Finansovo-ekonomichni slovnyk* [Financial-economic dictionary]: Navchalnyi posibnyk. Kyiv: Znannia, 1072 p.
3. Kucherenko T. Ye. (2009) *Oblikova polityka finansovoi zvitnosti v natsional'nykh standartyakh* [Accounting policy of financial reporting in national standards]. *Bukhhalteriya v sil's'komu hospodarstvi*, no. 9, pp. 16–25.
4. Motshernui S. V. (2000) *Korotkyi kurs ekonomichnoi teorii* [A Short Course in Economic Theory]: Navchal'nyi posibnyk. Ternopil: Ekonomichna dumka, 324 p.
5. Maiduda H. S. (2024) *Mistsse i rol' bukhhalters'koho obliku u formuvanni informatsii dlia upravlinnia finansovymy resursamy na vidtvorennia osnovnykh zasobiv* [The place and role of accounting in the formation of information for financial resource management for the reproduction of fixed assets]. *Efektyvna ekonomika*. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4402> (accessed: 14.09.2024).
6. Balanyuk I. F., Shelenko D. I., Ivaniuk T. L., Zhovnir I. V., Banashkevych T. P. (2019) *Formuvannia obliku finansovykh rezultativ u pidpriemstvakh* [Formation of accounting for financial results in enterprises]. *Visnyk Prykarpats'koho universytetu*. *Ekonomika*, no. XIV, pp. 179–186.